

FREDERIK HJORT

* 15. Juli 1863

† 15. Maj 1942

Nogle Mindeord af *Harald Hatt*.

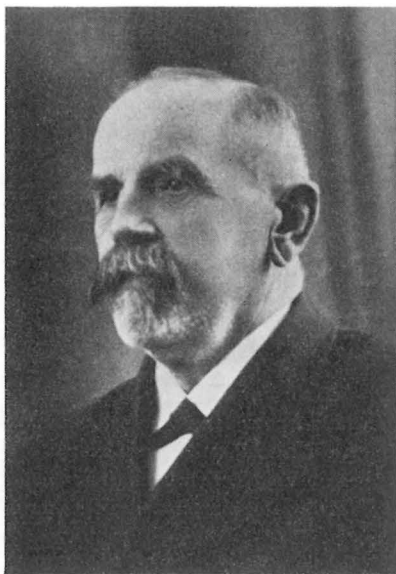
Ved Proprietær Hjorts Død er paany en af Banebryderne for de historiske Samfund gaaet bort. Han var i 1912 med til at stifte Historisk Samfund for Odense og Assens Amter og var Samfundets Formand fra Begyndelsen, til han i 1934 trak sig tilbage, og i disse godt 20 Aar var det mere end nogen anden ham, der prægede Samfundets Virksomhed og ikke mindst Aarbogen, blandt hvis Bidragydere han var en af de flittigste.

Skønt Proprietær Hjort kom til at betyde saa meget for de folkelige historiske Interesser her paa Fyn og for Studiet af Landsdelens Historie, var han ikke selv af Fødsel Fynbo. Han var født i Vemmelev ved Slagelse som Søn af Gaardejer, cand. phil. *Andreas Hjort* og Hustru *Ane Marie Andersdatter*, og han bevarede Præget af sin Afstamning Livet igennem. Moderen var af vestsjællandsk Bondeslægt, Faderen var derimod indfødt Københavner, Søn af Kasserer i Danske Kancelli, Stempelpapirsforvalter, Etatsraad *Frederik Hjort* og Hustru f. *Fenger* (en københavnsk Grossererdatter) og Sønnesøn af Kommitteret i Rentekammeret, Etatsraad *Andreas Hjort* og Hustru f. *Gierløf* (ogsaa en københavnsk Grossererdatter). Proprietær Hjort fortæller selv i sine Erindringer, at ogsaa hans Fader skulde have været Jurist og var godt i Gang med Studierne, men afbrød disse paa Grund af en ulykkelig Kærlighedshistorie, forlod København og blev Landmand.

Barndomshjemmet i Vemmelev var præget af meget beskedne Kaar, men ogsaa af et smukt Samliv mellem Forældrene og mellem disse og Børnene, af hvilke Frederik var den ældste. Efter Konfirmationen kom Frederik Hjort i Landvæsenlære paa en af Egnens større Gaarde; en Vinter var han paa Vejstrup Højskole, men langt mere kom det til at betyde for ham, at han 1881—83 var Elev paa den

Classenske Landbrugsskole paa Næsgaard (Falster). Her gjorde navnlig Forstanderen, den kendte og ansete Agronom *Albert la Cour*, ved sin kraftige og dygtige Personlighed et stærkt og varigt Indtryk paa den unge Hjort.

Efter fint overstaet Afgangseksamen var Hjort i de følgende Aar Avlsforvalter paa forskellige større Gaarde, deriblandt Marienborg (Møn) og Hesselagergaard. I 1891 købte han Baagegaard ved Tommerup, og samme Aar holdt han Bryllup med *Anna de Thurah*, en Datter af Sognepræsten i Hesselager, *Chr. H. de Thurah*.

Frederik Hjort

Skønt Driften af den store Gaard vel kunde have givet en virkelysten Mand nok at bestille, nøjedes Hjort ikke med det. Levende interesseret, som han var i offentlige Forhold og navnlig i sin Stands Vilkaar, sluttede han sig ivrigt til den af *J. Fr. Andersen-Rosendal* (ogsaa en fynsk Proprietær af sjællandsk Afstamning) ledede Agrarbevægelse. Han blev Medlem af Agrarforeningens Hovedbestyrelse og var i 1897 med til at stifte „Agrardagbladet“, og som Agrarforeningens Kandidat stillede han sig ved Folketingsvalgene i 1898 og 1901, i Hurup og Frederiksværk, uden dog at opnaa Valg. Ogsaa i de rent faglige Organisationers Arbejde tog han megen Del. Han var saaledes Medstifter af Østifternes Land-Hypothekforening og i mange Aar (1906—32) dens Næstformand. Ligeledes var han i 1910 med til at stifte den fynske Tørvefabrikantforening og var dens Formand til sin Død. Fra sine unge Dage skrev han jævnlig i Blade og Tidsskrifter om faglige Emner, og endnu i hans sidste Aar kunde

man ofte i fynske Dagblade se Indlæg fra ham om aktuelle faglige og økonomiske Spørgsmaal.

Interessen for Historie vaagnede tidligt hos Hjort, uden Tvivl under Paavirkning fra Faderen. Allerede som ungt Menneske begyndte han at nedskrive, hvad Faderen fortalte ham om Forfædrene, og i Forvalter-Aarene brugte han en stor Del af sin Fritid til systematisk Indsamling af Oplysninger om Slægtens Historie, ved Korrespondance og ved Arkivstudier; det sidste var dengang langt besværligere end nu, thi Landsarkiverne eksisterede endnu ikke. Resultatet blev en Bog: „Peder Jensen Gierløfs Efterkommere paa Sværd- og Spindesiden, samlet og udgivet af Frederik Hjort, Avlsforvalter paa Daurup ved Svebølle“ (Kallundborg 1890). I de første Aar paa Baagegaard samlede han paa lignende Maade Oplysninger om sin Hustrus Slægt, og i 1894 udsendte han „Slægten Thura“.

I Efteraaret 1893 aabnedes det fynske Landsarkiv, og dermed ændredes ganske Vilkaarene for den slægts- og lokalhistoriske Forskning. I Begyndelsen benyttedes Arkivets Læsesal dog kun meget lidt. Blandt de første, der indfandt sig, var Proprietær Hjort, der i Sommeren 1894 for første Gang gæstede Arkivet for, som han skrev i Adgangsbogen, „at undersøge Archivsager, som give Oplysning om tidligere Ejere af Baagegaard“. Fra Slægtshistorien gjorde Hjort nu Skridtet over i Lokalhistorien. Resultatet af hans Undersøgelser er nedlagt i Bogen „Optegnelser om Baagegaard“ (1896).

Med sin gamle Skole paa Næsgaard bevarede Hjort Livet igennem en nøje Forbindelse. Han var Medstifter af Foreningen af gamle Næsgaardianere og var dens Formand 1899—1915. Og hans personalhistoriske Interesse gav sig Udtryk i Bogen „Gamle Næsgaardianere“ (1899), udgivet i Anledning af Skolens Jubilæum.

I de følgende Aar fortsatte Hjort, saa vidt hans mange Hverv tillod det, sit slægtshistoriske Arbejde, og i 1904 udsendte han hele tre Bøger, en ny og udvidet Udgave af „Slægten Gjerløff“, „Familien Hjort“ og en lille Stamtavle „Familien Berth“. I 1925 udsendte han en ny Udgave af „Slægten Thura“ og i 1915 „Mindeskraft om Søgne-

præst Chr. H. de Thurah“ (trykt som Manuskript). Ogsaa om sin mødrene Slægt indsamlede han Oplysninger og lod herom trykke et Par Smaaskrifter („Hejninge-Slægten“ og „En sjællandsk Slægt Pind“, begge i 1922).

Interessen for Historie og specielt for Hjemstavns Historie, der tidligere havde været begrænset til ret snævre Kredse, tog som bekendt et stærkt Opsving i Aarene efter Aarhundredskiftet, og rundt om i Landet oprettedes der Historiske Amtssamfund, som virkede ved Foredragsmøder og især ved Udgivelse af historiske Aarbøger. Mærkeligt nok var man her paa Fyn forholdsvis sent med i denne Bevægelse. I en Jubilæumsartikel (i Aarb. f. Odense og Assens Amter 1937) har Hjort selv fortalt om, hvordan det gik til, da han og 12 andre Mænd i December 1912 stiftede Historisk Samfund for Odense og Assens Amter. Hjort, der var kendt baade som historisk Forfatter og som en af de ledende Mænd indenfor Landbrugets Organisationer, blev valgt til Formand, og ivrig og interesseret, som han var, blev han en saare virksom Formand. Gennem sin organisatoriske og politiske Virksomhed var han vant til at tage Ordet, og hans Evne til at faa Folk gjort interesseret i det, der optog ham selv saa stærkt, var meget betydelig. Rundt om i de to Amter holdt han i Aarenes Løb talrige Møder, ved hvilke han som oftest selv holdt Foredrag, og der er ingen Tvivl om, at naar Historisk Samfund for Odense og Assens Amter efterhaanden blev et af de største i Landet, skyldes det først og fremmest Hjorts ihærdige Arbejde for at vække Interesse for Samfundets Virksomhed. I de sidste Aar af hans Formandstid sygnede Foredragsvirksomheden hen og er efterhaanden helt gaaet i Staa — for en Del skyldes det vel Radioen. Hjort beklagede det meget, og saavel paa Aarsmøderne som privat tilskyndede han til at genoptage Foredragsvirksomheden.

Emnerne til sine Foredrag hentede Hjort for en væsentlig Del fra de Studier over fynsk Lokal- og Personalhistorie, som han nu for Alvor tog fat paa. Talrige er de større og mindre Artikler, som han efterhaanden offentliggjorde i Aarbøgerne — i hele sin Formandstid

var han tillige Medlem af Skriftudvalget. Det blev ganske naturligt den vestlige Del af Odense Herred, dér hvor han selv havde sit Hjem, som blev Genstand for hans Studier. Han indledede den første Aar-bog (1913) med en lille Artikel „Kirke-Lammet, et gammelt Sagn fra Tommerup“. Samme Aar-bog indeholdt „Optegnelser om Broholm“ (Enestegaard i Brylle Sogn) og Aar-bog 1914 „Om Borgmester Jørgen Nielsen i Assens“ og „Bidrag til Frøbjergs Historie“. De mange Enestegaarde i Egnen omkring Tommerup og Vissenbjerg interesserede ham stærkt — han var jo selv Ejer af en af dem — og i en Række Artikler behandlede han deres Historie, saaledes „Optegnelser om Tallerup i ældre og nyere Tid“ (1920), „Brændholt i Orte Sogn før og nu“ (1927), „Historiske Efterretninger om Enestegaardene, der indrammer Vissenbjerg Sogn“ (1928), „En Undersøgelse angaaende Korsebjerg og Personer og Slægter derfra“ (1928), „Træk af Himmelstruphus' Historie“ (1929). Hertil slutter sig „En mærkelig Erindring fra Svenskekrigen 1659“ (1917) og „Træk af et Stamhus' Grundlæggelse og fra et „Bondestamhus' Nedlæggelse“ (1921). Om Egnens Historie handler ogsaa „Om det fynske Ryttergods og Skoler“ (1922) og den største af Hjorts Aarbogsartikler „Tommerup Sogns Historie“. Det tilsvarende Arbejde om „Vissenbjerg Sogns Historie“ var for omfangsrigt til at kunne trykkes i Aarbogen og udkom 1924 som særlig Bog, uden om Historisk Samfund. Det samme gælder Bogen „Træk af Midtfyns Historie og Topografi“, der udkom 1927. Personalhistorien spiller en meget fremtrædende Rolle i disse lokalhistoriske Arbejder, og blandt Hjorts Aarbogsartikler finder man ogsaa rent slægtshistoriske Arbejder som „Professor Rasmus Nyerup og hans Slægt“ (1927), „En Husmandsfamilie fra Tommerup“ (1921) og „Lidt om Slægten Radoor“ (1933).

Om alle Hjorts historiske Arbejder gælder det, at de er prægede af hans varme Interesse, af en stærk og ægte Trang til baade selv at lære Slægtens og Hjemstavnens Fortid at kende og at gøre andre bekendt dermed. Omfanget af hans historiske Læsning faar man et Begreb om gennem de Anmeldelser, han i mange Aar skrev i Aarbogen under

Mærket T. K. Disse Anmeldelser gør dog gennemgaaende et ret diletantisk Indtryk, og det kan ikke nægtes, at Hjort i det hele taget som Historiker var udpræget Dilettant, baade i Ordets gode og daarlige Betydning. Bedst og sikrest arbejdede han som Slægts- og Personalhistoriker. Naar han derimod vovede sig ind paa antikvariske og bebyggelsehistoriske Emner, kom hans Mangel paa historisk Skole og paa udviklet kritisk Sans stærkt frem. Hans Gengivelse af Aktstykker var ofte behæftet med Fejl og hans Kildeangivelser lidet fyldestgørende. Altsammen Ting, der maa forringe Værdien af hans historiske Arbejder og bevirke, at disse maa benyttes med Kritik. Hans Sprog var alt andet end soigneret, men egentlig ikke uden en vis Friskhed — man faar ved Læsningen Indtryk af, at han havde let ved at skrive, men at dette stod i Forbindelse med, at han savnede Begreb om literær Stil og heller ikke havde Pretentioner i den Retning. Saadanne literære Forsyndelser som at gengive lange Stykker af, hvad andre Forfattere har skrevet, omtrent ordret, men uden Citationstegn eller Kildeangivelse, som om det var hans eget Aandsprodukt, kunde han godt gøre sig skyldig i — men det har han jo forøvrigt tilfælles med større Aander.

Som Administrator af Historisk Samfunds Økonomi viste Hjort stor, efter manges Mening for stor Sparsommelighed. Han lagde mere Vægt paa at faa en stor Aarbog end en smukt udstyret Aarbog. Især vakte det Kritik, at han, da Trykningsudgifterne i 20'erne steg i meget generende Grad, greb til det Middel at lade Aarbogen trykke i Flensborg for overmaade billige tyske Mark og paa overmaade slet tysk Papir (Bogtrykkeren var naturligvis dansk). Det varede et Par Aar, saa forlod man Flensborg-Trykkeriet, og der var opsparet en Reservekapital, som man siden har kunnet tære paa og endnu har en god Slump tilbage af.

I 1934 trak Hjort sig tilbage fra Formandsposten og blev samtidig valgt til Æresmedlem. Han vedblev at følge Historisk Samfunds Virksomhed med den varmeste Interesse og deltog saa vidt muligt altid i Sommerudflugter og Aarsmøder — paa Generalforsamlingerne var

Hjort altid Dirigent. Sammenslutningen af de fynske Amtssamfund hilste han med Glæde og støttede Gennemførelsen. Han vedblev at være en hyppig Gæst i Arkiverne og offentliggjorde i Aarbøgerne endnu en Række historiske Arbejder, saaledes i 1937 „Et Tilbageblik paa de 25 Aar i Historisk Samfund“, 1938 „Mindeord om Gymnastikdirektør, cand. polyt. N. H. Rasmussen“, 1940 en Artikel om sin gamle Ven, Agrarpolitikerens J. F. Andersen-Rosendal. I 1935 lod han som Manuskript trykke et selvbiografisk Skrift „Mit Livs Begivenheder“, og sine lokalhistoriske Studier fortsatte han med et Par Smaaskrifter om „Stærmosé-Gaardenes Historie“ og „Enestegaarden Højsholts Historie“ (begge 1937).

Fra sin tidlige Ungdom interesserede Hjort sig for gamle Mønter, og i Tidens Løb erhvervede han sig en meget stor Samling, en af de største Privatsamlinger i Landet. Et godt Grundlag havde han i sin Farfader Kancellikassererens Samling, som han arvede. Han blev ivrigt Medlem af Dansk numismatisk Forening og var 1930 med til at stifte en lille Numismatisk Forening for Fyns Stift, for hvilken han var Formand.

I 1938 mistede Hjort sin Hustru, der i mange Aar havde været svagelig. Det følgende Aar ægtede han en Slægtning af hende, Astrid de Thurah, der overlever ham.